higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT

ENTREPRENEURSKAP EN ONDERNEMINGSBESTUUR N5

(Tweede Vraestel)

13 NOVEMBER 2018

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 8 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A

VRAAG 1

1.1 1.1.1

- Die ekonomie van die land beïnvloed indirek die meeste besighede. As die ekonomie groei, word meer mense in diens geneem. Hul inkomste neem toe wat beteken meer geld kan bestee word. Dit lei op sy beurt weer tot die groei van die besigheid.
- As die rentekoers verhoog, is die koste om geld vir die besigheid te leen hoog, dus word die netto wins daardeur geraak.
- 'n Hoër inflasiekoers beïnvloed die koopkrag van Mary se kliënte.
- As die ekonomie van die gebied groei, word meer werk geskep; mense word in diens geneem en huishoudings verdien meer geld.

(Enige TWEE toepaslike positiewe of negatiewe antwoorde) (2 × 2) (4)

1.1.2

- Tegnologiese ontwikkeling verbeter die besigheid se reaksie op kliënte se behoeftes.
- Plaasvervangerprodukte, nuwe metodes, tegnieke, verbeterde grondstowwe is die gevolg.
- Die gebruik van nuwe tegnologie kan dalk te duur wees.
- Personeel sal opgelei moet word.
- Werk sal meer professioneel gedoen word.
- Werk sal vinniger gedoen word.
- Kommunikasie en transaksies kan makliker plaasvind

(Enige toepaslike 2 × 2) (4)

1.1.3

- Enige positiewe of negatiewe internasionale ontwikkeling kan 'n impak op die besigheid hê.
- Byvoorbeeld, die olieprys, oorlog of 'n toestroming van toeriste na die land.

(Enige toepaslike antwoord) (TWEE punte vir verduideliking en TWEE punte vir 'n voorbeeld) (4)

1.1.4

- Kulturele praktyke en oortuigings kan die besigheid positief of negatief beïnvloed – godsdienstige verbindings.
- Kulturele waardes en eienskappe stel grense vir wat openbare aanvaarbare besigheidsgedrag is. Jy moet jouself vertroud maak met die kultuur van jou potensiële kliënte om jou besigheid te kan groei.
- 'n Gemeenskaplike taal, geloof, vlak van ekonomiese ontwikkeling en waardestel kan help. (Enige toepaslike 2 × 2) (4)

1.1.5
- Belangrikheid van verskaffer sal die besigheid positief beïnvloed
- Vermoë van verskaffer om gehalte grondstowwe te verskaf
- Prysbepaling van produk en beskikbaarheid van materiale
- Tydige aflewering (Enige ander toepaslike 2 × 2) (4)

1.2 Proaktiewe optrede✓
- Mary moet altyd positief wees oor haarself en haar vermoë.✓✓
- Sy moet kreatief wees en inisiatief toon.
- Neem risiko om nuwe dinge te doen, soos om te studeer en selfs uitbreiding.
- Tree positief op.

Begin met die einddoel in gedagte✓
- Ontwikkel 'n persoonlike missieverklaring.✓✓
- Stel 'n doel en kry werkbare doelwitte.

Bepaal jou prioriteite✓
- Belangrike en dringende sake moet eerste aandag kry. Plaas eerste dinge eerste.✓✓

Oorweeg ander sienswyses✓
- Aanvaar verskille in die werksplek.✓✓
- Wees oop om met mense te werk.
- Wees in staat om aansluiting by mense te vind en met hulle te kan kommunikeer.

Sintese✓
- Spanwerk✓✓
- Interaksie met ander mense wat 'n wen-wen-benadering sal bevorder. (deskundiges, toesighouers, werknemers)

Wen-wen-situasie✓
- Werk na wedersydse begrip.✓✓
- Reik na die gemeenskap uit.
- Hê 'n goeie en wedersydse werksgesindheid.
- Skep werk.

Persoonlike motivering✓
- Bly toegewyd aan en gefokus op jou missie.✓✓
- Kyk mooi na jouself (fisiek, geestelik, sosiaal en emosioneel)

(Enige 7 × 3) (21)

1.3
- Tydigheid
- Doeltreffende organisatoriese struktuur
- Strategiese beheerpunte
- Koste-effektiewe optrede
- Onthulling van neigings (Enige 4 × 2) (8)

1.4 Suid-Afrikaanse Inkomstediens (1)

[50]

VRAAG 2

2.1 2.1.1
- Geleenthede vir werknemers om te presteer en bevorder te word.
- Erkenning vir hul inspanning en verantwoordelikhede
- Faktore soos salarisse, statusse, werkstoestande en bevorderingsgeleenthede (Enige 2 × 2) (4)

2.1.2
- Individuele behoeftebevrediging
- Bevrediging van fisiologiese en sekuriteitsbehoeftes, soos kos en water, lug, huisvesting en beskerming. (2 × 2) (4)

2.1.3
- 'n Deelnemende en raadplegende bestuurstyl
- Deelname van werknemers aan die opstel van prestasiestandaarde, terugvoer en erken dat mense van mekaar verskil. (2 × 2) (4)

2.2 Verantwoordelikhede
- Wys take toe met duidelike riglyne aan die persoon wat die taak sal verrig.

Magtiging
- Voldoende magtiging moet gegee word om namens die delegeerder op te tree.

Aanspreeklikheid
- Sodra 'n taak toegewys en aanvaar is, sal die afgevaardigde verantwoordelik gehou word as dit nie suksesvol uitgevoer word nie.

(EEN punt vir benaming, TWEE punte vir verduidelikings) (10)

2.3
- Dit skep werk.
- Dit betaal belasting.
- Dit gee vaardighede aan gemeenskapslede.
- Dit verbeter die lewens van mense deur by te dra tot maatskaplike dienste. (4)

2.4 2.4.1
- Dit verduidelik werknemers se basiese diensvoorwaardes in detail.
- Byvoorbeeld, diensvoorwaardes sluit in die ure wat gewerk word, werk op Sondae en vakansiedae, salarisse, voordele en regte.

2.4.2
- Dit verskaf verwysing vir ooreenkoms van hoe werkgewers en werknemers met mekaar moet omgaan.
- Dit bevorder die proses van kollektiewe onderhandeling.
- Dit bou 'n verhouding tussen werkgewers en werknemers.

(Enige 2 × 2)

2.4.3
- Dit verskaf 'n inkomste aan diegene wat hul werk verloor het weens aflegging.
- Dit verseker dat werknemers tot die fonds bydra.
- Die fonds betaal slegs uit aan werklose werknemers wat tot die fonds bygedra het. (Enige 2 × 2)

2.4.4
- Dit gaan oor die gesondheid en veiligheid van werkers by die werksplek.
- Dit gaan oor die veiligheid van mense wat gereedskap en masjinerie by die werk gebruik.
- Dit beskerm mense teen bedreigings vir hul veiligheid.

(Enige 2 × 2)

2.4.5 Dit maak voorsiening vir werkers of hul afhanklikes as daar verlies van inkomste is as gevolg van gestremdheid (ongeskiktheid) of dood wat veroorsaak is weens 'n ongeluk by die werksplek (terwyl hy/sy aan diens was).

(5 × 4) (20)

2.5
- Rekordhouding
- Vassitkapitaal
- Slegte skuld
- Verlies van rente
- Opvolgkostes (Enige 4 × 1) (4)

[50]

VRAAG 3

3.1
- Ondersteuningsprogram om geweld, dwelm- en drankmisbruik te bestry.
- Ondersteun sportaktiwiteite en verskaf ontspanningsgeriewe.
- Stig 'n opvoedkundige skema vir die arm en benadeelde kinders.
- Bied gratis opleiding en mentorskap aan die jeug van die gemeenskap.
- Reël 'n sokkertoernooi.
- Skenk kontant aan 'n gemeenskapsprojek (Enige 5 × 2) (10)

3.2 Induksieprogram (14)

'n Induksie vir nuutaangestelde personeel ✓

Datum: 25/8/2017✓ (Enige huidige datum)

Lokaal: Bafokeng-personeelkamer (enige lokaal/plek)✓

Agenda

1.	Verwelkoming van nuwe personeel	08:30 – 08:45
2.	Bekendstelling van die opleidingspan en bestuur	09:45 - 10:00
3.	Vasstelling van grondbeginsels en verwagtings	10:00 - 10:15
4.	Eerste sessie – enige beleid	10:15 - 11:15✓✓
5.	Teetyd	11:15 – 11:30
6.	Tweede sessie – enige beleid	11:30 - 12:30✓✓
7.	Middagete	12:30 - 13:30
8.	Rolspel, vraetyd en verduideliking	13:30 - 14:15✓✓
9.	Terugvoer	14:15 - 14:30✓✓
10	Enige buitelugspeletjies – sokker, tennis	14:30 - 16:30✓✓✓

(Studente moet hul diskresie gebruik wanneer hulle die items op die program vasstel. Opskrif: EEN punt, datum: EEN punt, lokaal: EEN punt, VIER punte vir beleid, EEN punt vir buitelugspeletjie en SEWE punte vir enige verwante items of aktiwiteite op die program.)

3.3

VASTE-ORDE-HOEVEELHEID	**VASTE TYDPERK**
• Gebeurtenis wat geaktiveer is • Vraag na produk is konstant • Lewertyd is konstant • Prys per eenheid bly dieselfde • Voorraadhoudingskostes is gebaseer op gemiddelde voorraad (Enige 3 × 2)	• Tyd wat geaktiveer is • Voorafvasgestelde tydperk • Groter aantal voorraad (3 × 2)

(12)

3.4 Studente se antwoorde moet op etiese besluite berus.

- Is dit wettig om 'n werknemer af te dank wat afwesig was van die werk, ongeag hul seksuele oriëntasie? Regverdig jou antwoord. ✓✓✓✓✓✓✓
- Is dit regverdig? Gee 'n rede vir jou antwoord met inagneming van die uitwerking van hul optredes op ander werknemers.✓✓✓✓ ✓✓✓ (14)

[50]

VRAAG 4

4.1 Opbrengs op belegging

Netto Wins × 100
Gemiddelde eienaar se ekwiteit✓

14 890✓ × 100✓
133 000✓

11,20%✓ (5)

4.2 Bedryfsverhouding

Bedryfsbates✓
Bedryfslaste✓

40 500✓
7 500✓

5, 4:1✓ (5)

4.3 **Vuurproef**

Bedryfsbates - voorraad✓
Bedryfslaste

40 500 - 11 000✓
7 500

33 000
7 500

4,4:1✓

Gemiddelde skuldinvorderingstydperke

Gemiddelde debiteure × 365 dae✓
Kredietverkope

25 000 × 365
80% × 150 000✓

9 125 000✓
120 000✓

76,04 dae✓ (9)

4.4 Baseer jou antwoord op enige van die twee hier onder. (Ja of Nee) ✓
- Opbrengs op beleggings is 11,20%✓✓
- Bedryfsverhouding is 5,4:1✓✓
- Vuurproefverhouding is 4,4:1
- Gemiddelde skuldinvorderingstydperk is 76,04 dae (5)

4.5 4.5.1 Vaste koste✓
Eenhede verkoop✓

18 000✓
20✓

900✓ eenhede✓ (Gee 'n volle punt indien die formule en die antwoord korrek is) (6)

4.5.2 $\frac{\text{Vaste koste} \times 100\%✓}{\text{Gemiddelde geweegde brutowinspersentasie}}$

18 000✓ × 100✓
45%✓

R40 000✓✓(Gee 'n volle punt indien die formule en die antwoord korrek is) (6)

4.5.3 $\frac{\text{Vaste koste + Wins} \times 100✓}{\text{Gemiddelde geweegde brutowinspersentasie}}$

$\frac{18\,000✓ + 50\,000✓ \times 100\%✓}{45\%✓}$

$\frac{68\,000✓ \times 100}{45\%}$

$\frac{6\,800\,000✓✓}{45\%}$

R151 111,11✓✓(Maksimum van 6 punte indien die formule en die antwoord korrek is) (9)

4.6 $\frac{1\,250✓ \times 100\%}{14\,890✓}$

8,39%✓ (3)

4.7 R6 937 (2)
[50]

TOTAAL AFDELING B: 150
GROOTTOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou